

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแม่แพะ ตำบลสะเมิงเหนือ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ภาคตัดขวาง (Cross - Sectional Descriptive Study) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ในระยะก่อนการใช้ ระยะระหว่างการใช้ และระยะหลังการใช้และวัตถุประสงค์รอง เพื่อศึกษาลักษณะการปลูกพืชของเกษตรกรบ้านแม่แพะ ศึกษาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแม่แพะศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง รูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง รูปแบบพันธะสัญญา และรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรกรรมแต่ละรูปแบบเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรที่เป็นผู้ทำหน้าที่หลักในการจัดเตรียมสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และ เก็บภาชนะและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชประจำครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน โดยครัวเรือนนั้นต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการทำการเกษตรและยินดีให้ข้อมูลในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 113 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน รวมจำนวน 113 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรมให้ผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลทุกคนทำการทดลองฝึกสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรม กับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 1 คน ร่วมกัน จนผู้เก็บรวบรวมข้อมูลทุกคน มีความเข้าใจในการเก็บข้อมูลตรงกัน จึงนำแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตพฤติกรรมไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่วันที่ 4 กรกฎาคม 2554 – 3 ตุลาคม 2554 แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) โดยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ข้อมูลการใช้สารเคมีกำจัด

ศัตรูพืช และข้อมูลพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระยะก่อนการใช้ ระยะระหว่างการใช้ และระยะหลังการใช้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ข้อมูลความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของการทำ เกษตรกรรมแต่ละรูปแบบใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One – Way Analysis of Variance)

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาวงพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกร บ้านแม่แพะ ตำบลสะเมิงเหนือ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมด 113 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 96 คน (ร้อยละ 84.9) และหญิง 17 คน (ร้อยละ 15.1) มีอายุเฉลี่ย 48.7 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 28.5) อายุต่ำสุด 23 ปี และอายุ สูงสุด 73 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในวัยทำงาน โดยมีอายุอยู่ระหว่าง 40-59 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 72.5) รองลงมา มีอายุอยู่ระหว่าง 20-39 ปี (ร้อยละ 15.9) มีสถานภาพสมรสคู่มากที่สุด (ร้อยละ 83.2) และ จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 69.9)

ส่วนที่ 2 : การประกอบอาชีพเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 54.8) รองลงมา ทำมาประมาณ 10-20 ปี (ร้อยละ 27.4) โดยมีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ประกอบอาชีพเกษตรกร 21.4 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 21.4) ระยะเวลาในการประกอบอาชีพเกษตรกร ต่ำสุด 1 ปี และ สูงสุด 50 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างมีการทำเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง มากที่สุด (ร้อยละ 28.3) รองลงมาคือ รูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (ร้อยละ 23.8) และอันดับ 3 คือรูปแบบ พันธะสัญญา (ร้อยละ 20.3) ส่วนรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบปลูกเองขายเองพร้อมกับรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง รูปแบบปลูกเองขายเอง พร้อมกับรูปแบบพันธะสัญญา รูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพร้อมกับรูปแบบพันธะ สัญญา และรูปแบบปลูกเองขายเองพร้อมกับรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และรูปแบบ พันธะสัญญา มีกลุ่มตัวอย่างทำการเกษตรกรรมรูปแบบนี้ ร้อยละ 27.6 การประกอบอาชีพ เกษตรกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละรูปแบบนั้นพบว่า มีการปลูกพืชหลากหลายชนิดแตกต่างกัน การทำเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีการปลูกพืชที่หลากหลายชนิดมาก

ชนิดที่สุดถึง 8 ชนิด รองลงมา คือรูปแบบพันธะสัญญา มีการปลูกพืช 6 ชนิด และรูปแบบปลูกเองขายเอง มีการปลูกพืช 5 ชนิด ทั้งนี้มีพืช 1 ชนิดที่กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และรูปแบบพันธะสัญญามีการปลูกเหมือนกันคือถั่วแขก

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การทำเกษตรกรรมของกลุ่มตัวอย่างบ้านแม่แพะ ได้มีการนำสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมาช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพราะสามารถกำจัดศัตรูพืชได้ผลเป็นอย่างดี และมีความคงทนสามารถออกฤทธิ์กำจัดศัตรูพืชได้เป็นระยะเวลาานาน รวมทั้งประหยัดเวลาและแรงงานของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เคยได้รับความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ 96.5) โดยได้รับความรู้จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมากที่สุด (ร้อยละ 74.3) รองลงมาได้รับความรู้จากสถานีอนามัย (ร้อยละ 31.9) ซึ่งความรู้ที่ได้รับ เป็นเรื่องการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากที่สุด (ร้อยละ 81.4) รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง

กลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 56.6)เคยแพ้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อาการแพ้ที่พบมากที่สุด 5 อันดับแรกคือ อาการผื่นคันตามผิวหนัง (ร้อยละ 36.5) รองลงมาคือ อาการปวดศีรษะและเวียนศีรษะ (ร้อยละ 26.5) ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 18.6) คลื่นไส้ อาเจียน (ร้อยละ 9.7) ง่วงนอน และเจ็บคอ คอแห้ง (ร้อยละ 7.1) เท่ากัน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซื้อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากร้านค้า (ร้อยละ 46.0) โดยมีการอ่านฉลากก่อนซื้อ (ร้อยละ 97.3) ข้อมูลรายละเอียดของฉลากที่อ่านมากที่สุด คือชื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชแต่ละครั้ง จะผสมตามที่ฉลากกำหนด (ร้อยละ 89.4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2 ชนิดขึ้นไป และกลุ่มตัวอย่างมีการใช้สารเคมีประเภทกำจัดวัชพืช และสารเคมีประเภทกำจัดแมลงศัตรูพืชมากที่สุด (ร้อยละ 48.6)

ส่วนที่ 4 : ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมทั้ง 4 รูปแบบ คือรูปแบบปลูกเองขายเองรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง รูปแบบพันธะสัญญา และรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่ามีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง ร้อยละ 75.3 ซึ่งต่ำกว่าข้อมูลจากการสังเกต (ร้อยละ 80.6) และกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมทั้ง 4 รูปแบบ มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง มากกว่าไม่ถูกต้อง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้องมากกว่า

ร้อยละ 80.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง รูปแบบพันธะสัญญา และรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้องน้อยกว่าร้อยละ 80.0 โดยภาพรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง ร้อยละ 75.3 แต่ข้อมูลจากการสังเกต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง ร้อยละ 80.6 ซึ่งตัวเลขต่างกัน ไม่มากถ้าดูตามระยะการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบมีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในระยะระหว่างการใช้อย่างถูกต้องน้อยที่สุด และถ้าแยกตามกลุ่มพฤติกรรมการป้องกันอันตราย พบว่าในระยะก่อนการใช้ กลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบมีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยวิธีป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยตรง ถูกต้องน้อยที่สุด ส่วนในระยะระหว่างการใช้ และระยะหลังการใช้ กลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบมีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการปฏิบัติพฤติกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีตามระยะการใช้ ถูกต้องน้อยที่สุด

สำหรับความแตกต่างของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมแต่ละรูปแบบพบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการทำการเกษตรกรรมต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) จำนวน 2 คู่ คือคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) กับ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง และคู่ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) กับ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง แต่ข้อมูลจากการสังเกตพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการทำการเกษตรกรรมแต่ละรูปแบบต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแตกต่างกัน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > .05$)

อภิปรายผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างเป็นชาย 96 คน (ร้อยละ 84.9) ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในวัยทำงาน โดยมีอายุอยู่ระหว่าง 40-59 ปี มากที่สุด มีสถานภาพสมรสสูงมากที่สุด (ร้อยละ 83.2) และจบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 69.9) เพราะส่วนใหญ่วัยคร่ำวัยเรียนบ้านแม่แพะเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก ที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ เช่นกำลังเรียนหนังสือ ส่วนลูกที่มีการ

ประกอบอาชีพแล้ว ส่วนใหญ่จะแต่งงานมีครอบครัว และแยกครัวเรือนออกไปประกอบอาชีพเอง ทำให้พ่อที่ถึงแม้จะอายุมากขึ้น แต่ต้องเป็นแรงงานหลักครอบครัวต่อไปเพราะไม่มีใครทำแทน โดยยึดอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม ถึงแม้ว่าร่างกายจะไม่แข็งแรงเหมือนเดิมก็ตาม เพราะเป็นอาชีพที่ทำมานานและมีความชำนาญกว่าอาชีพอื่น ที่ไม่เคยทำมาก่อน แตกต่างจากกลุ่มที่อายุน้อย ส่วนใหญ่จะทำการเกษตรกรรมเป็นทางเลือก กรณียังไม่สามารถหางานทำได้ ซึ่งถ้าหากสามารถหางานใหม่ที่ตนเองมีความถนัดกว่าทำได้ จะเลิกอาชีพเกษตรกรรมแล้วไปประกอบอาชีพใหม่แทน

ส่วนที่ 2 : การประกอบอาชีพเกษตรกรรม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 54.8) เพราะทุกคนทำอาชีพนี้ตั้งแต่เริ่มต้นของการประกอบอาชีพ และไม่เคยเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นและมีการทำการเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง มากที่สุด เพราะในการทำเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และรูปแบบพันธะสัญญา เกษตรกรต้องมีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้และความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการขององค์กร และระเบียบกฎข้อบังคับต่างๆขององค์กรหรือบริษัท รวมทั้งความรู้และความเข้าใจในการใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีในการผลิตที่ยากลำบากซับซ้อนเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เรียนหนังสือเพียงระดับชั้นประถมศึกษา ทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้มีความยุ่งยากและเกิดอุปสรรคต่างๆตามมา จึงทำให้ต้องหันมาทำการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง ซึ่งถึงแม้ว่าจะต้องลงทุนเองทั้งหมด แต่ก็มีความสบายใจ และมีอิสระในการทำงานมากกว่า นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ทำการเกษตรกรรมพร้อมกัน มากกว่า 1 รูปแบบ โดยทำการเกษตรกรรมพร้อมกัน 2 หรือ 3 รูปแบบ เพราะต้องการปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อให้มีรายได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งต้องการได้รับการสนับสนุนการลงทุน ทั้งในด้านงบประมาณ ปัจจัยการผลิต และด้านเทคนิควิชาการจากแหล่งสนับสนุนหลายๆ ฝ่ายการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละรูปแบบนั้น พบว่าการปลูกพืชหลากหลายชนิดแตกต่างกัน การทำเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีการปลูกพืชที่หลากหลายชนิดมากที่สุดถึง 8 ชนิด ทั้งนี้เพราะผลผลิตทางการเกษตรที่เกษตรกรสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงผลิตได้ จะถูกจัดส่งถึงผู้บริโภคในนามของมูลนิธิโครงการหลวง ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในประเทศ และต่างประเทศ ทั้งในด้านปริมาณการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการตลาด และคุณภาพของสินค้าที่สด สะอาด ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง จึงเป็นที่ต้องการของตลาดจำนวนมาก ทำให้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีการส่งเสริมให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกปลูกพืชหลายชนิดที่ผ่านการศึกษาวិจัยว่าสามารถปลูกได้ผลดีในพื้นที่เขตรับผิดชอบ เพราะทุกชนิดให้ผลผลิตดี และมีตลาดรองรับที่แน่นอน และเกษตรกรเองมีความมั่นใจ

ในด้านของการได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และมีราคา รวมทั้งการได้รับเงินจากการขายผลผลิตที่ครบถ้วน และตรงเวลาด้วย

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

การทำเกษตรกรรมของกลุ่มตัวอย่างบ้านแม่แพะ ได้มีการนำสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมาช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพราะสามารถกำจัดศัตรูพืชได้ผลดี รวดเร็ว ทันเวลาทำให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการมีความคงทนสามารถออกฤทธิ์กำจัดศัตรูพืชได้เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ประหยัดเวลาและแรงงานและสามารถหามาใช้ได้ง่าย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เคยได้รับความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ร้อยละ 96.5) โดยได้รับความรู้จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงมากที่สุด (ร้อยละ 74.3) เพราะในหมู่บ้านมีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่แพะที่ตั้งอยู่ ซึ่งทางศูนย์มีแผนปฏิบัติงานประจำปีในการจัดการประชุมเกษตรกร เพื่อแจ้งรายละเอียดการกำหนดหลักเกณฑ์การเพาะปลูก การวางแผนการปลูกผักและขึ้นตอน การส่งเสริมการเพาะปลูก ของศูนย์ ให้เกษตรกรสมาชิกของศูนย์ หรือเกษตรกรคนอื่นที่สนใจ ได้รับทราบ เป็นประจำทุกปี ซึ่งในการประชุมดังกล่าว จะมีการอบรมให้ความรู้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมด้วย เรื่องที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้มากที่สุด คือการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพราะหน่วยงานที่เป็นผู้ให้ความรู้ ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากเนื่องจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกษตรกรได้รับอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพราะร่างกายมีโอกาสสูงที่จะสัมผัสสารเคมี ถ้าเกษตรกรไม่รู้วิธีป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก็จะมีโอกาสที่จะได้รับอันตรายจากการใช้เคมีดังกล่าวแน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 56.6) เคยแพ้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อาการแพ้ที่พบมากที่สุด คืออาการผื่นคันตามผิวหนัง (ร้อยละ 36.5) โดยเฉพาะบริเวณมือทั้ง 2 ข้าง และใบหน้า เนื่องจากในระหว่างการใช้ กลุ่มตัวอย่างมีการถอดอุปกรณ์ป้องกันร่างกาย 2 ส่วนนี้มากที่สุด เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานเพียงลำพังคนเดียว ไม่มีผู้ช่วย เมื่อมีงานอื่นแทรกเข้ามาระหว่างการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก็ต้องหยุดการพ่นและไปทำงานส่วนนั้นก่อน โดยบางครั้งต้องถอดถุงมือและหน้ากากปิดปากหรือปิดจมูก เพื่อความสะดวกในการทำงานนั้น ทำให้ผิวหนังบริเวณดังกล่าว มีโอกาสสัมผัสกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชกว่าอวัยวะส่วนอื่น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซื้อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากร้านค้า (ร้อยละ 46.0) เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรแบบปลูกเองขายเองอยู่แล้ว ไม่ได้รับการสนับสนุนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากหน่วยงานใด จึงต้องจัดซื้อเองตามร้านค้าที่จำหน่าย รวมทั้งเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบพันธะสัญญากับบริษัท และรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเอง ทางต้นสังกัดไม่ได้

ห้ามหากกลุ่มตัวอย่าง ต้องการซื้อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากร้านค้า หากไม่ใช่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่บริษัทหรือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้ามใช้ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ที่มีทุนทรัพย์สำรอง หันมาซื้อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามร้านค้าที่จำหน่าย ที่ตั้งอยู่ทั้งในตำบลสะเมิงเหนือ ในอำเภอสะเมิง และในอำเภอแมริมซึ่งเป็นอำเภอใกล้เคียง เพราะมีความสะดวก สามารถซื้อได้ทุกวัน ไม่ต้องเสียเวลารอของนานหลายวัน และมีราคาถูกกว่าต้นสังกัด เพราะจ่ายเป็นเงินสด และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ การอ่านฉลากก่อนซื้อ (ร้อยละ 97.3) เพราะต้องการทราบข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ของสารเคมีที่ซื้อ เพื่อจะได้นำไปใช้อย่างถูกต้อง และเกิดประโยชน์สูงสุดในการกำจัดศัตรูพืช โดยข้อมูลรายละเอียดของฉลากที่อ่านมากที่สุด คือซื้อสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชแต่ละครั้ง จะผสมตามที่ฉลากกำหนด (ร้อยละ 89.4) เพื่อประหยัดงบประมาณ เพราะถ้าผสมมาก ทำให้สิ้นเปลือง และต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และกลุ่มตัวอย่างรู้ว่า การผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามฉลากกำหนด มีประสิทธิภาพเพียงพอในการทำลายศัตรูพืชได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2 ชนิดขึ้นไป เพราะต้องการประหยัดเวลาและแรงงานในการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และกลุ่มตัวอย่างมีการใช้สารเคมีประเภทกำจัดวัชพืช และสารเคมีประเภทกำจัดแมลงศัตรูพืชมากที่สุด (ร้อยละ 48.6) เพราะแมลงศัตรูพืชและวัชพืชมีหลายชนิด และแต่ละชนิดมีจำนวนและปริมาณมาก และพบทุกระยะการเจริญเติบโตของพืช เมื่อเทียบกับสารเคมีกำจัดเชื้อรา ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ช่วงการระบาดของโรคเป็นบางครั้งเท่านั้น

ส่วนที่ 4 : ข้อมูลพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมทั้ง 4 รูปแบบ คือ รูปแบบปลูกเองขายเองรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงรูปแบบพันธะสัญญา และรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) มีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการสังเกตแตกต่างกัน โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ของกลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบ พบว่ามีพฤติกรรมที่ถูกต้องต่ำกว่า ข้อมูลจากการสังเกต ทั้งนี้เพราะข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลจะให้ข้อมูลในภาพรวมที่ตนเองปฏิบัติเป็นประจำทุกครั้งซึ่งมีมากกว่า 3 ครั้ง แต่ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ผู้สังเกตทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตเพียง 3 ครั้ง ซึ่งการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องของกลุ่มตัวอย่าง อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นใน 3 ครั้งที่มีการสังเกต แต่ไปเกิดขึ้นในช่วงที่ไม่ได้มีการสังเกต จึงทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สูงกว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมทั้ง 4 รูปแบบ มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง มากกว่าไม่ถูกต้อง สืบเนื่องจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างบ้านแม่แพะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมานาน ทำให้มีประสบการณ์ในการใช้สารเคมี รู้ว่าพฤติกรรม

ใดควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติ เพื่อความปลอดภัยของตนเอง มีเพียงส่วนน้อยที่เพิ่งเริ่มต้นในการทำเกษตรกรรม รวมทั้งมีหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาส่งเสริมการปลูกพืชให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้าน มีการให้ความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นบางครั้ง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงมีความรู้ และมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง มากกว่าไม่ถูกต้อง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้องกว่าร้อยละ 80.0 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง รูปแบบพันธะสัญญา และรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้องน้อยกว่าร้อยละ 80.0 เพราะว่าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงบ้านแม่แพะ มีแนวทางในการกำกับดูแลเกษตรกรที่เป็นสมาชิกที่ครอบคลุมมากกว่าทั้งในด้านการเตรียมความพร้อมเกษตรกรในการเลือกปลูกพืช การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เหมาะสม การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การวางแผนการผลิต การดำเนินการระหว่างเพาะปลูกพืช การดำเนินหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตการดำเนินการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรับซื้อผลผลิตต่างจากบริษัทที่ทำสัญญาซื้อขายผลผลิตกับเกษตรกร มีแนวทางการกำกับดูแลเกษตรกร เพียงแค่การกำหนดราคาซื้อผลผลิต หรือวิธีการกำหนดราคาผลผลิตและการกำหนดมาตรฐานและคุณภาพของผลผลิตที่จะรับซื้อไว้เท่านั้น และต่างจากเกษตรกรที่ทำการเกษตรกรรมแบบปลูกเองขายเอง ซึ่งไม่ได้รับการกำกับดูแลจากหน่วยงานใด ต้องพึ่งตนเองทั้งหมดโดยภาพรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง น้อยกว่าร้อยละ 80.0 (ร้อยละ 75.3) แต่ข้อมูลจากการสังเกตพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ถูกต้อง มากกว่าร้อยละ 80.0 (ร้อยละ 80.6) ซึ่งตัวเลขต่างกันไม่มากถ้าดูตามระยะเวลาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบ มีพฤติกรรมการปฏิบัติในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระยะระหว่างการใช้อุณหภูมิต่ำที่สุด เพราะช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาปฏิบัติงานกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชนานที่สุด ทำให้เกิดความเหนื่อยล้า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันอันตรายจากสารเคมีลดลง จึงมีการปฏิบัติพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องมากขึ้น รวมทั้งต้องมีการหยุดพักระหว่างทำงานเพื่อให้หายเหนื่อย และทำภารกิจส่วนตัว เช่น คั้นน้ำ รับประทานขนม และสูบบุหรี่เป็นต้นถ้าดูตามกลุ่มพฤติกรรมการป้องกันอันตราย พบว่าในระยะก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบมีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยวิธีการป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยตรง ถูกต้องน้อยที่สุด ส่วนในระยะระหว่างการใช้ และระยะหลังการใช้ กลุ่มตัวอย่างทุกรูปแบบมีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยการปฏิบัติพฤติกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีตามระยะเวลาการใช้ ถูกต้องน้อยที่สุด เพราะว่าทั้ง 2 กลุ่มพฤติกรรม เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่มีขั้นตอนการ

ปฏิบัติมาก และต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติ ทำให้มีโอกาสปฏิบัติไม่ถูกต้องได้ง่าย รวมทั้งเป็นกลุ่มพฤติกรรมที่มีความหลากหลาย ทำให้เกิดความยุ่งยาก และเสียเวลาในการเตรียมตัว หรือการปฏิบัติมาก ทำให้บางทีกลุ่มตัวอย่างจึงละเลยการปฏิบัติไปบ้าง หรือบางพฤติกรรมไม่ได้ทำ ในขณะที่ใช้สารเคมีเสร็จ แต่เป็นกิจกรรมที่ต้องทำหลังการใช้สารเคมีเสร็จแล้ว กลุ่มตัวอย่างจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญ เพราะคิดว่าเกิดผลทบทต่อสุขภาพน้อยจึงมีการปฏิบัติน้อยตามไปด้วย แตกต่างจากพฤติกรรมการป้องกัน โดยวิธีสวมอุปกรณ์ป้องกันร่างกาย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องทำเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ทำให้ปฏิบัติง่ายกว่า ไม่ต้องยุ่งยากและเสียเวลาในการปฏิบัติมากและพฤติกรรม การป้องกัน โดยวิธีใช้หลักสุขวิทยา ที่สามารถปฏิบัติได้ทันที ที่ต้องการความแตกต่างของพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมแต่ละรูปแบบ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแตกต่างกัน โดยข้อมูลจากการสังเกตพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการทำเกษตรกรรมแต่ละรูปแบบต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่แตกต่างกัน แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบการทำเกษตรกรรมต่างกัน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแตกต่างกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) กับ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบปลูกเองขายเอง และกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบผสมผสาน (ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) กับ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพราะกลุ่มตัวอย่างทำการเกษตรกรรมรูปแบบผสมผสาน(ทำมากกว่า 1 รูปแบบ) มีโอกาสได้รับความรู้ และประสบการณ์ในการทำงาน เรื่องการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่หลากหลายกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง จึงทำให้ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มดังกล่าว แตกต่างกับกลุ่มอื่น

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมบางพฤติกรรม ที่ผู้สังเกตพฤติกรรม ไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติจากผู้ถูกสังเกตพฤติกรรมได้ เนื่องพฤติกรรมการปฏิบัติเกิดขึ้นก่อนช่วงระยะเวลาที่ผู้สังเกตจะเริ่มดำเนินการสังเกตพฤติกรรมในสถานที่ปฏิบัติงานของผู้ถูกสังเกต เช่นการสำรวจชนิดและจำนวนของแมลงที่ระบาด การศึกษาชนิดของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้เหมาะสมกับชนิดของแมลงศัตรูพืช และการเลือกใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ซึ่งผู้ถูกสังเกตต้องปฏิบัติก่อนเข้าไปทำงานในพื้นที่ และพฤติกรรมการปฏิบัติบาง

พฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต ไม่ได้เกิดขึ้นทันที ในช่วงระยะเวลาที่ผู้สังเกตดำเนินการสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต เช่นการทบทวนทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้หมดแล้ว การเผาภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ทำจากพลาสติกเผาภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีความดันภายในขวด โดยผู้ถูกสังเกต อาจจะไม่มีการเผาทุกครั้ง แต่จะเก็บรวบรวมภาชนะบรรจุสารเคมีไว้ก่อน จนมีปริมาณมากพอ จึงจะดำเนินการเผา 1 ครั้ง ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับวันที่ผู้สังเกต เข้าไปดำเนินการสังเกตพฤติกรรม หรือการเข้าไปตรวจดูแมลงศัตรูพืชทันทีหลังใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งถึงแม้ผู้ถูกสังเกตจะไม่ได้ตรวจดูแมลงศัตรูพืชทันที แต่ไม่ทราบว่าหลังจากนั้น ในวันที่เข้าไปตรวจดูแมลงศัตรูพืชของผู้ถูกสังเกต เป็นช่วงระยะที่ปลอดภัยหรือยัง รวมทั้งพฤติกรรมปฏิบัติบางพฤติกรรม ที่อาจจะไม่มีเหตุการณ์เกิดทุกครั้งในการปฏิบัติงานของผู้ถูกสังเกต เช่น การหยุดพ่นสารเคมีทันทีที่มีลมแรง การหยุดพ่นสารเคมีขณะที่ลมแปรปรวน เปลี่ยนทิศทาง การหยุดพ่นทันทีเพื่อทำการตรวจสอบเครื่องพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเมื่อสารเคมีไหลออกไม่สม่ำเสมอ และเมื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืชปนเปื้อนร่างกายขณะพ่นมีการทำความสะอาดร่างกายทันที ทำให้บางที่ผู้สังเกตไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้ถูกสังเกตได้ เนื่องจากไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ในวันที่ผู้สังเกตไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การพิจารณาว่าผู้ถูกสังเกต มีการอ่านคำแนะนำงานเข้าใจ ก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในการตัดสินใจใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช บางที่ผู้สังเกตจะใช้วิจารณญาณของตัวเองเป็นผู้ตัดสินใจว่าผู้ถูกสังเกตมีการความเข้าใจหรือไม่ ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะในความเป็นจริงแล้วผู้ที่สังเกตต้องสังเกตว่า ผู้ถูกสังเกตใช้วิจารณญาณของตัวเองเป็นผู้ตัดสินใจ ว่าตนเองมีการอ่านคำแนะนำ และมีความเข้าใจหรือไม่

3. เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน สำหรับกลุ่มตัวอย่างทุกคน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกตพฤติกรรม จึงมีความจำเป็นต้องแจ้งให้ผู้ถูกสังเกตทราบก่อนทุกครั้ง เพื่อป้องกันปัญหาความไม่เข้าใจกัน ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างผู้สังเกตพฤติกรรม กับผู้ถูกสังเกตพฤติกรรม จึงมีความจำเป็นที่ผู้สังเกต ต้องแจ้งให้ผู้ถูกสังเกตทราบทุกครั้ง ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงอาจจะทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียงในการแสดงพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตพฤติกรรมขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรกรรมรูปแบบสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวง มีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการเกษตรรูปแบบอื่น เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน ให้เกษตรกรที่ทำการเกษตรรูปแบบอื่น ศึกษารูปแบบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และนำไปปฏิบัติ โดยประยุกต์ตามความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละกลุ่ม

2. จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการเกษตรกรรมทุกรูปแบบ มีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง ในระยะระหว่างการใช้ อยู่ในระดับต่ำ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานส่งเสริมให้เกษตรกร มีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง ควรเน้นการส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องในระยะนี้ ให้มากขึ้น

3. จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการเกษตรกรรมทุกรูปแบบ มีกลุ่มพฤติกรรมที่ปฏิบัติถูกต้องน้อยที่สุดคือ พฤติกรรมการป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยตรง และพฤติกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีตามระยะการใช้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานส่งเสริมให้เกษตรกร มีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง ควรเน้นการส่งเสริมพฤติกรรมที่ถูกต้องในกลุ่มพฤติกรรมดังกล่าว ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชครั้งต่อไป ควรเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ว่านอกจากมีการปฏิบัติในแต่ละพฤติกรรมแล้ว การปฏิบัตินั้นถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

2. ควรมีการศึกษา พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของผู้มีส่วนร่วมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเช่น ผู้ช่วยลากสายเครื่องพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล บางพฤติกรรมอาจจะบูรรวมกับพฤติกรรมอื่นเป็นข้อเดียวกันได้ เพราะเป็นพฤติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่นเดียวกัน เช่น การผสมสารเคมีในที่โล่งแจ้ง ควรบูรรวมเป็นข้อเดียวกันกับ การผสมสารเคมีในห้องที่เปิดระบายอากาศ และการผสมสารเคมีในห้องที่ปิดสนิท การหยุดพ่นสารเคมีทันทีที่มีลมแรง ควรบูรรวมกับการหยุดพ่น

สารเคมีขณะที่ลมแปรปรวน เปลี่ยนทิศทาง การใช้มือยี่ตาดขณะพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ควรบูรณาการการใช้มือเกาผิวหนังขณะพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชหรือเป็นพฤติกรรมมีความเกี่ยวเนื่องกัน เช่นการผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามสัดส่วนที่กำหนด และมีการใช้เครื่องมือชั่ง ตวง วัด ปริมาณสารเคมีก่อนการผสม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรม พบว่ามีพฤติกรรมปฏิบัติในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชบางข้อ ที่ผู้ถูกสังเกตต้องปฏิบัติมาก่อนที่จะเข้าไปทำงานในพื้นที่เช่นพฤติกรรมการสำรวจชนิดและจำนวนของแมลงที่ระบาดพฤติกรรมการศึกษาชนิดของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้เหมาะสมกับชนิดของแมลงศัตรูพืชและพฤติกรรมการเลือกใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่หรือพฤติกรรมปฏิบัติบางข้อที่ผู้ถูกสังเกตอาจจะไม่มีทำปฏิบัติทันที ในช่วงที่ผู้สังเกตทำการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่อาจจะปฏิบัติหลังจากผู้เก็บข้อมูลเดินทางกลับไปแล้วเช่นพฤติกรรมการทพทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้หมดแล้วพฤติกรรมการเผาภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ทำจากพลาสติก และพฤติกรรมการเผาภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีความดันภายในขวดเพื่อป้องกันการมีอคติในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควรตัดพฤติกรรมปฏิบัติดังกล่าว ออกจากการสังเกตพฤติกรรม

5. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของแต่ละกลุ่ม ในช่วงระยะเวลาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชด้วย เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่ละเอียดชัดเจนมากขึ้น ทำให้สามารถวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมให้เกษตรกรมีพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ง่าย และตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากยิ่งขึ้นเช่นกัน